

Uiterlijke transformatie

*‘Compassie is geen eigenschap.
Het is de wet der wetten ...
Hoe meer u daarmee één wordt ...
des te meer zult u volmaakte compassie worden’^[1].*

We hebben een bepaalde gedachtelijn gevolgd, die in *De Stem van de Stilte* wordt aangegeven, bedoeld om ons van onze huidige toestand te brengen naar een totale transformatie van onze aard. Om te kunnen ontwaken, is het noodzakelijk te onderzoeken, dus aandacht te schenken aan alles wat in onze psychologische aard omgaat. Alleen wanneer we aandacht schenken aan dat wat er van binnen gebeurt, kunnen we namelijk beginnen de verandering teweeg te brengen die noodzakelijk is voor de totale regeneratie van de mensheid. Alleen als we ten volle ontwaakt zijn hebben we de vrijheid om het pad te kiezen dat we willen volgen. Anders worden we, omdat we niet ontwaakt zijn, gedreven door krachten en impulsen die zich buiten ons en zelfs buiten onze controle lijken te bevinden. Arthur Koestler heeft gezegd dat het merendeel van de mensheid ‘slaapwandelaar’ is, onbewust van gedachten en verlangens, nooit werkelijk handelend, maar altijd reagerend op gebeurtenissen en omstandigheden. Als ons iets onplezierigs overkomt, gaan we niet echt onderzoeken wat er gebeurd is; we stellen ons ermee tevreden te zeggen ‘Het is mijn karma’ en zo gaan we gewoon door met ons tegen de meubels van de wereld te stoten en pijnlijke blauwe plekken op te lopen.

Als we ons bewust worden van onze toestand worden onze keuzes zinvol, doelbewust, en met een doelgerichtheid die niet ontleend is aan onze eigen psychologische behoeften of onze eigen persoonlijke wensen, maar aan die diepere grondslag in ons wezen. De keuze van het pad dat we inslaan, het pad dat de weg van de bodhisattva wordt genoemd, geeft richting aan al onze handelingen en veroorzaakt een innerlijke transformatie van het bewustzijn waarin een soort omkering plaatsvindt van de gangbare manier van handelen in de wereld. In alle belangrijke religieuze geschriften in de wereld, zeer zeker in *De Stem van de Stilte*, de *Bhagavad Gita*, en in zo veel andere heilige teksten, wordt een dergelijke omkering vereist wil het individu zijn menselijke plicht vervullen. We zouden kunnen zeggen dat het hele doel van yoga is om een dergelijke omkering van het bewustzijn te bewerkstelligen, zodat het denkvermogen niet langer gevangen en verstrikt wordt door zijn eigen ‘modificaties’, om de term van Patānjali te gebruiken, en alleen maar onderworpen aan *kama* of verlangen, maar vrij van alle belemmeringen, zodat het het licht van *buddhi*, begrijpende en onderscheidende wijsheid, kan weerspiegelen. Dan kan handeling, spontaan en op creatieve wijze, voortkomen uit het stille centrum binnenin, het monadische of spirituele centrum van ons wezen.

Radha Burnier heeft over de fundamentele verandering die in ons plaats moet vinden het volgende gezegd:

De fundamentele verandering waar we over praten is dus van zelfzucht naar eenheid. Aan egoïsme, of het nu positief of negatief is, zelfs als het niet meer dan onverschilligheid of luiheid lijkt, moet absoluut een einde komen. Deze verandering die leidt tot het besef van eenheid is revolutionair.

Ze wijst verder op het volgende:

We maken van woorden zoals ‘*eenheid*’, *broederschap*, *harmonie*, *mededogen* zwakke uitdrukkingen. Deze woorden hebben een diepgaande, revolutionaire betekenis als we ze op de juiste manier begrijpen ^[2].

De Stem van de Stilte benadrukt de ‘revolutionaire betekenis’ van deze ideeën en die moeten we onderzoeken opdat de innerlijke transformatie kan worden uitgedrukt in een uiterlijke transformatie van de wereld. Als er een echte transformatie van binnen is, vindt er feitelijk ook een uiterlijke transformatie plaats, want we zien de wereld op een nieuwe manier. Een toenemend aantal denkers stelt dat we als mensheid medescheppers zijn in het proces van evolutie. Het universum is, zoals de natuurkundige dr. John Wheeler suggereert, iets waaraan wij allen deel hebben, wat betekent dat we allen verantwoordelijk zijn voor de toekomst ervan. We zijn deelnemers in alles wat er in de wereld gebeurt en we hebben de verantwoordelijkheid om er zinvol aan deel te nemen, zodat er een wezenlijke transformatie van het bewustzijn kan plaatshebben, wat zal resulteren in vrede en harmonie over de gehele wereld. ‘De uitdrukking *universele broederschap*’, schreef de Mahatma K.H. aan A.P. Sinnett, ‘is geen holle frase. De mensheid als geheel heeft het hoogste recht op ons. Ze vormt de enige veilige grondslag voor algemene zedelijkheid. Als het een droom is, is het op zijn minst een edele droom voor de mensheid: en het is de aspiratie van de *ware adept*’ ^[3].

Onze rol is om in de wereld te staan, zelfs als we misschien niet altijd van de wereld zijn. Ons doel is de bodhisattva-staat of de bekleding met het *nirmānakāya*-kleed, maar dit betekent niet dat we geen deel meer hebben aan het handelen in de wereld, zoals we in een eerdere lezing benadrukten. Een andere en misschien eenvoudiger wijze om het doel uit te drukken is, als we de juistheid van het theosofische wereldbeeld onderschrijven en het advies volgen dat in *De Stem van de Stilte* wordt gegeven, te zeggen dat het ontwikkelen van ware liefdevolle vriendelijkheid en mededogen het enige is dat echt belangrijk is.

Een boeddhistische leraar, de eerwaarde Khenpo Karthar Rinpoche, heeft eens gezegd dat het enige doel van de boeddhistische leer is om die gezondheid van geest die potentieel aanwezig is te ontwikkelen. Hij voegde eraan toe dat de kern van het boeddhisme – en we moeten in gedachten houden dat de tekst die we als gids bij onze verkenning van transformatie gebruiken in wezen een boeddhistische tekst is – ligt in het aanbieden van hulpmiddelen door middel waarvan we de natuurlijke eenvoud, helderheid en rust van het denkvermogen kunnen verkrijgen, zodat we kunnen leven en handelen vanuit een mededogend hart. Op die wijze herscheppen we de wereld, want alleen al door een mededogende, liefdevolle houding van ons verstand en hart is onze aanwezigheid in de wereld op zich een bron van goedheid.

De wereld lijkt echt op een spiegel. Als we tederheid, vriendelijkheid, openheid en vriendschappelijkheid uitstralen naar anderen, is het dát wat we terug zullen ontvangen. Als we kilheid, afweer, boosheid en haat uitdrukken, is het dát wat naar ons terugkomt, net als een frons in de spiegel. Wanneer we ons denken als tevreden, gelukkig en vredig ervaren, zijn we in staat om de dingen helderder en gevoeliger uit te drukken en, wat onze handelingen ook zijn, we zullen ze met meer vreugde, efficiënter en met meer effect uitvoeren. Alleen als we een geest van vriendelijkheid en mededogen ontwikkelen kunnen we anderen het bestaan van zulke kwaliteiten laten zien. De leringen die we besproken hebben, de leringen uit *De Stem van de Stilte* en andere theosofische literatuur, zijn niet alleen maar abstracte filosofie; ze dringen direct door in ons leven en vooral in de wereld, zodat we mogen helpen bij de regeneratie van de mensheid, omdat we zelf innerlijk geregenereerd en getransformeerd zijn.

Als we vriendelijkheid en mededogen beginnen te ontwikkelen in ons hart en verstand – en eigenlijk zijn ze één, dus we zouden kunnen zeggen in ons hartverstand of verstandhart, in ons denken en voelen – worden we als mens completer. Soms wordt wel gezegd dat ons werk bestaat uit het spiritualiseren van onszelf en de mensheid. Ik zou willen voorstellen dat we onszelf eerst tot mens moeten maken, want als we eenmaal weten wat het betekent om geheel en al mens te zijn, dan weten we ook wat het betekent spiritueel te zijn. Dan spreken we vanuit eigen ervaring, rechtstreeks gericht op de noden van anderen; en dat is precies wat de *nirmānakāya* of bodhisattva doet, want *nirmānakāya* zijn betekent iedere situatie tegemoet treden overeenkomstig de behoefte van dat moment. Je zou kunnen zeggen dat we leerling-*nirmānakāya*’s zijn, leerling-bodhisattva’s, die leren hoe ze het gereedschap van het ambacht moeten gebruiken.

Wat is dat voor gereedschap? Wat zijn de ‘*skillful means*’, of de ‘praktische middelen tot het bereiken van een geestelijk doel’, om de meer gebruikelijke vertaling van de boeddhistische term *upāya* te gebruiken, waardoor we de bodhisattvische vermogens in ons leren ontplooien? Het ontplooien van deze vermogens, de sluimerende vermogens in ons en in ieder mens, veroorzaakt een ware transformatie van het bewustzijn, zowel een innerlijke transformatie van het individu als een uiterlijke transformatie van de wereld. Als gereedschap of praktische middelen worden in *De Stem van de Stilte* de *pāramitā*’s genoemd, transcendente deugden, idealen van spirituele volmaaktheid ^[4]. De term *pāramitā* is een samengesteld Sanskriet woord dat op twee manieren kan worden gescheiden en dat leidt tot twee complementaire betekenissen. We kunnen het scheiden in *para*, wat voorbij of boven betekent, en *mita*, wat betekent stap voor stap verder gaan. Of we kunnen het scheiden in *param*, de andere oever, en *ita*, gaan, wat aanduidt dat we door deze idealen in de richting van de andere oever gaan, waarvandaan we een nieuw zicht op de wereld krijgen. Veel boeddhistische teksten leggen speciale nadruk op de noodzaak van het zogenaamde *andere oever standpunt* ^[5]. HPB noemt dit in *De Stem van de Stilte* ‘het juist waarnemen van dat wat bestaat’, en in de *Gulden Treden* ‘een ongesluierd geestelijk inzicht’.

In *De Stem van de Stilte* geeft HPB zeven *pāramitā*'s of spirituele idealen, hoewel de meeste boeddhistische teksten er òf zes òf tien aangeven. Hoe dan ook, de laatste in de reeks, *prajñā*, meestal vertaald als 'ware wijsheid' of 'goddelijke intuïtie', 'zuiver ongehinderd zien', wordt beschouwd als het richtinggevende principe van alle andere; of er nu zes, zeven of tien zijn maakt weinig verschil als het richtinggevende principe afwezig is. *Prajñā* wordt ook wel het 'oog' genoemd dat met volmaakte helderheid het gehele levensveld overziet en zo bepaalt waar en hoe men zijn voetstappen neerzet. We moeten ons ook realiseren dat, hoewel de *pāramitā*'s in een bepaalde volgorde worden gegeven, ze zo met elkaar verbonden zijn dat de uitdrukking van één ervan de uitdrukking van alle andere met zich meebrengt. Toch kunnen we wel een zekere vooruitgang of opeenvolging in stadia van ethisch bewustzijn herkennen in de opsomming die in *De Stem van de Stilte* wordt gegeven.

Als eerste *pāramitā* wordt altijd *dāna* genoemd, wat HPB vertaalt met 'barmhartigheid en onsterfelijke liefde' [6]. Het wordt ook wel vertaald als edelmoedigheid of vrijgevigheid. Het is een zich echt bekommeren dat gebaseerd is op het inzicht dat alles in de wereld van waarde is, want in alles en iedereen bevindt zich de boeddha-natuur, het goddelijke. Het is het soort geven óm, dat een voortdurende uitstraling van liefde voortbrengt, zonder oordeel en zonder enige irritatie. Het is een bereidwilligheid om jezelf te geven en te doen wat op dat moment nodig is. Het kan zich openbaren in een simpele glimlach of een liefdevolle aanraking die sympathie en begrip overbrengt.

Uit een dergelijke openheid en edelmoedigheid van geest, een echt geven om alles wat leeft, komt *sīla* voort, 'harmonie in woord en daad' [7]. Men zegt dat dit de vervolmaking is van moraliteit. Het is het juiste doen, op het juiste ogenblik, met een natuurlijke zuiverheid die voortvloeit uit een hart dat gevuld is met liefde. Ieder woord en iedere daad is in overeenstemming met de behoefte van dat moment. Een veelgebruikte metafoer wanneer we over de beoefening van *sīla* spreken, is dat het gedrag van een bodhisattva is als de gang van een olifant. Olifanten haasten zich niet; zij wandelen langzaam en zeker door de jungle, de ene stap na de andere. Iedere stap is bepaald, in harmonie met de totale beweging van de olifant. *Sīla* betekent ook een fundamentele eenvoud in ons handelen; we worden niet nog gecompliceerder, maar bewaren een soort kinderlijke eenvoud in alles wat we zeggen en doen.

De derde *pāramitā* is *kshānti*, 'zoet geduld dat door niets kan worden verstoord' [8], en deze completeert wat dikwijls de triade van de hogere ethiek wordt genoemd – *dāna, sīla en kshānti* – die als een eenheid werkt in de persoon in wie spirituele waarneming, *prajñā*, is ontwaakt [9]. Edelmoedigheid van geest, gecombineerd met juist of harmonisch gedrag vraagt om een geduld dat nooit iets verwacht, dat bereid is te wachten op het juiste ogenblik, dat nooit bang is voor een nieuwe situatie. We zijn zó vaak bezig onszelf en anderen te bestoken met impulsief gedrag, er vanuit gaande dat onze ideeën de enige juiste zijn, dat de anderen ons voorbeeld moeten volgen. We hebben het gevoel dat, als we onszelf niet opdringen, alles fout zal gaan en daarom dwingen we anderen om onze interpretatie van de waarheid te accepteren en worden heel ongeduldig als anderen de betekenis van onze ideeën niet herkennen.

Geduld geeft inderdaad een liefdevolle relatie tot anderen en tot de wereld. Men zegt dat de bodhisattva nooit een reactie uitlokt, omdat hij zich kan aanpassen aan wat in *die* situatie en op *dat* moment nodig is. Hij geeft zichzelf ruimte waarin het juiste opbloeit, omdat hij iedere situatie met liefdevolle zorg omringt.

Op dit punt in de opsomming van de *pāramitā*'s voegt HPB *virāga* of *vairāgya* toe, 'onverschilligheid voor genot en voor pijn, waardoor begoocheling overwonnen en alleen waarheid gezien wordt' [10]. *Virāga* wordt gewoonlijk niet in de boeddhistische teksten over de *pāramitā*'s genoemd, maar we kunnen zien waarom het belangrijk is dat we dit ideaal zorgvuldig onderzoeken. Het woord zelf betekent gewoon 'zonder kleur'. Daarom houdt de ethiek van de eerste drie idealen – *dāna, sīla en kshānti* – handelingen in, die als het ware zonder kleur worden uitgevoerd, zonder vooropgezette ideeën of vooroordelen, zonder te vergelijken, zonder enige gedachte aan resultaten. Alle actie moet uit het zuivere hart komen, vanuit een volmaakte gelijkmoedigheid, uit onpartijdigheid. Het denkvermogen moet in een toestand van evenwicht zijn, onverstoorbaar voor wat er ook maar gebeurt. *Virāga* impliceert geen koelheid, wat het woord 'onverschilligheid' zou kunnen suggereren, maar eerder een houding van niet-oordelen. Verschillen zijn altijd te zien; dat is duidelijk. Jij en ik zien er anders uit; we hebben een verschillend voorkomen, we houden van andere dingen, we hebben andere achtergronden, enzovoort. Geen twee bladeren aan een boom zijn exact gelijk. Over de gehele wereld bestaan veel verschillen tussen volkeren, culturen, religies en wijzen van gedrag. Het ene Zelf, dat we ook de essentiële boeddha-natuur zouden kunnen noemen, manifesteert zich op vele manieren; het drukt zich uit in een eindeloze verscheidenheid. Maar het ideaal van *virāga* moedigt ons aan voorbij de verschillen, waarvan we misschien genieten en die we verrijkend vinden, te schouwen naar de wezenlijke aard in alles. Wanneer we die essentie binnenin zien, proberen we niet meer alles naar ons eigen beeld te herscheppen. We hebben geduld, *kshānti*; onze handelingen zijn in harmonie met het leven, *sīla*; en we worden de belichaming van liefde en mededogen, *dāna*.

Verschillen zijn aanwezig, maar zoals het eerste doeleinde van de Theosophical Society aangeeft, er is géén onderscheid dat ons de broederschap uit het oog kan doen verliezen.

De laatste drie *pāramitā*'s, *vīrya, dhyāna* en *prajñā*, leiden ons naar dieper inzicht en begrijpen. *Vīrya*, 'onverschrokken kracht die zich [...] een weg bevecht naar de hoogste waarheid' [11], houdt een onwrikbare vastberadenheid in om het doel te bereiken. Het is de soort energie die vol vreugde is en creatief, steeds alert op iedere kans die zich voordoet. Alles blijft ons altijd boeien, omdat we steeds open zijn, ons volledig bewust van het leven en de mogelijkheden vóór ons. Iemands hele leven opent zich door grootmoedigheid, geactiveerd door juist gedrag, gesterkt door geduld, verzacht en verrijnd door geestelijk evenwicht en nu wordt het verlevendigd door vreugde. Een onversaagde, doelbewuste, eenpuntige geestelijke energie verschaft de kracht om alle obstakels op de weg naar bodhisattvaschap het hoofd te bieden. Er is vertrouwen in de uiteindelijke overwinning van de geest. In één van de boeddhistische teksten die deel uitmaken van de *Prajñāpāramitā*-geschriften, wordt de vraag gesteld hoe men *vīrya* in de praktijk zou kunnen brengen. Het antwoord is:

In het doen van goede daden zou men nooit lui moeten zijn. Men zou elk mentaal of fysiek lijden moeten zien als het natuurlijke gevolg van onwaardig gedrag in vorige levens en men zou het vaste besluit moeten nemen om vanaf dat moment alleen die dingen te doen die in overeenstemming zijn met een geestelijk leven. Omdat men mededogen koestert jegens alle wezens, zou men nooit de gedachte aan lusteloosheid zelfs maar op moeten laten komen, maar men zou altijd onvermoeibaar en ijverig moeten zijn om alle wezens wel te doen.

Zulke energie leidt nooit tot vermoeidheid, want dezelfde tekst zegt ons dat we op deze kust nooit stuk zullen lopen. Het is een innerlijke energie die verschijnt als het denken rustig is.

Het zesde ideaal is *dhyâna*, 'waarvan de gouden deuren, eenmaal geopend, [...] leiden naar het rijk van eeuwig Sat, en de onophoudelijke beschouwing ervan.' Als je te allen tijde innerlijk wakker bent, met wat we een panoramisch bewustzijn van het leven zouden kunnen noemen, dan is er een onophoudelijke innerlijke beschouwing van het werkelijke, en je handelt vanuit dit innerlijke bewustzijn. *Dhyâna* is een concentratie van de gedachten en energieën in de gekozen richting ^[12].

In die toestand begint men inderdaad 'in het eeuwige te leven', zoals onze tekst zegt en deze voegt daaraan toe:

Daartoe moet u leven en ademen in alles, zoals al wat u waarneemt in u ademt; uzelf aanwezig voelen in alle dingen, alle dingen in het Zelf ^[13].

De idealen lijken misschien veel te hoog gegrepen in ons huidige stadium van begrip, maar idealen zijn er om ons aan te moedigen verder te gaan, om ons bewust te maken van onze mogelijkheden als mensen in de wereld. De Engelse dichter Robert Browning verwoordt het zo: 'Een mens moet verder reiken dan waarnaar hij kan grijpen; waar anders is een hemel voor?'

We beginnen daar waar we zijn, want er is geen andere plaats om te beginnen. We moeten nu beginnen, want er is geen andere tijd. De reis moet gemaakt worden van innerlijke naar uiterlijke transformatie. Het doel is zeker, want dat is de belofte die ons gegeven wordt in alle heilige geschriften. Tegenwoordig zien we dat men probeert terug te vinden, wat je een magisch wereldbeeld, het herstel van het mysterie, zou kunnen noemen. Vroeger gaf zo'n wereldbeeld aanleiding tot levende mythen, tot een stelsel van symbolen, tot inwijdingsriten. Tegenwoordig is dat wereldbeeld voor ons toegankelijk in de theosofische filosofie, en we krijgen de geweldige kans om dit te verwerken en uit te drukken in ons eigen leven. *De Stem van de Stilte* is een tekst voor de reis van transformatie, waardoor we het theosofisch wereldbeeld op zo'n wijze kunnen en moeten verwerken, dat we onszelf herscheppen, en daardoor de wereld. Zoals de Amerikaanse dichter Walt Whitman meer dan een eeuw geleden schreef: 'Noch ik, noch iemand anders kan de weg voor jôu gaan. Je moet hem zélf gaan.'

Het Tibetaanse woord voor de boodschap van de Boeddha is *cho*, wat letterlijk betekent, 'in orde brengen wat verkeerd is'. Ieder van ons moet zichzelf in orde brengen, ons denken, ons hart, onze hele persoonlijkheid. We hebben allemaal de mogelijkheid onszelf te veranderen en ingebakken patronen van reageren, van gedrag, te wijzigen. Niemand anders kan het voor ons doen en we reizen immers samen, in het glorieuze gezelschap van hen die ons zijn voorgegaan op deze weg en die blijven om ons te helpen: de bodhisattva's, de boeddha's, de christussen, Mahatma's en alle heiligen, wijzen en mystici door de eeuwen heen. We kunnen allemaal mededogen voelen. Dat is zelfs tamelijk eenvoudig als de omstandigheden gunstig zijn, maar het is even gemakkelijk om agressie, irritatie of ergernis te voelen onder omstandigheden die gunstig zijn voor dát soort gedrag. Het probleem is dat we niet weten hoe we constant vriendelijk en mededogend kunnen zijn, welke uiterlijke omstandigheden zich ook voordoen ...

Wat we moeten en kunnen ervaren is een gezondere en vriendelijker gemoedstoestand. Dat is niet iets dat buiten ons staat. We moeten met en aan onszelf werken. Iedere stap voorwaarts is een uitbreiding en een transformatie van bewustzijn. Voor iedere geboorte is een sterven nodig en de grote levensboog bevat, zelfs in één enkele incarnatie, vele momenten van wedergeboorte, als we bereid zijn om het sterven dat het kleine zelf talloze keren moet ondergaan onder ogen te zien en te verduren, opdat het wordt getransformeerd tot het voertuig van het Ene Zelf. 'Geef uw leven op, indien u leven wilt', is de boodschap die men vindt in elke traditie die over de reis van transformatie spreekt.

De reis, die wel een pad genoemd wordt, bevat zowel een proces als een doel. Op mysterieuze wijze *is* het proces het doel, want de richting is het belangrijkste. We moeten ons er steeds weer van vergewissen dat het kompas van het hart wijst naar het noorden van het Ene Zelf. Het werk dat gedaan moet worden is zowel eenvoudig als ingewikkeld. Dit is een deel van de paradox die inherent is aan de geestelijke reis.

Een voorbeeld kan misschien helpen om dit punt te illustreren. Stel je iemand voor die in bed ligt en lijdt aan een ernstige maagzweer. De zweer is uitermate pijnlijk, zodat de patiënt zich van zijn ene op zijn andere zijde keert, zijn kussens schikt en voortdurend woelt om te proberen iets comfortabeler te kunnen liggen. Op zijn nachtkastje staat een medicijn om de pijn te verlichten, maar hij neemt dat niet in. Hij gelooft liever dat hij door zich om en om te draaien, meer kussens te pakken of er juist één weg te doen, verlichting zal vinden. Maar als dat al helpt dan is het maar tijdelijk, want het probleem komt niet van buitenaf; het is inwendig. Alleen als hij het medicijn inneemt, zal genezing tot stand komen. Het belangrijke punt is dat de remedie voorhanden is, dat de patiënt de mogelijkheid heeft zichzelf te genezen, maar dat hij zal blijven lijden totdat hij bereid is het geneesmiddel te accepteren.

Wij bevinden ons in dezelfde toestand. Een geneesmiddel tegen onze ziekte en tegen de ziekte van de wereld is voorhanden. Het is waar dat we allemaal in staat zijn tot een innerlijke transformatie die de uiterlijke transformatie teweeg zal brengen. Wij hebben allemaal de mogelijkheid om gezond van geest, gelukkig, mededogend, en vredig in verstand en hart te zijn. Het is ook waar dat we, om de wereld beter te kunnen

dienen, noodzakelijkerwijs een helder verstand en een vriendelijk hart aan moeten kweken. Men heeft ons een weg gewezen, het gereedschap voor transformatie is ons gegeven. Het is aan ons om het pad dat voor ons ligt te volgen, om het gereedschap voor transformatie dat een nieuw bewustzijn zal voortbrengen te gebruiken.

Tenslotte, hoe zal de toekomst eruit zien, als we de uitdaging aannemen om de weg van de bodhisattva te gaan, om te worden bekleed met het gewaad van de *nirmânakâya*? Aan het einde van *De Stem van de Stilte* is een prachtige, diep roerende passage, die de aard van het resultaat van de reis aanduidt; het is een passage die ons eraan moet herinneren dat we niet voor onszelf werken en ook niet opdat we erkend en toegejuicht zullen worden. Bovenal herinnert het ons eraan dat de reis waaraan we begonnen zijn een zelfgekozen reis is. Niemand buiten onszelf heeft ons op de koers gezet die wij op ons hebben genomen. Eenmaal op weg is geen terugkeer mogelijk:

Door uzelf gedoemd te leven gedurende toekomstige kalpa's (cycli van tijdperken), zonder door de mens te worden bedankt of opgemerkt; vastgeklemd als een steen tussen ontelbare andere stenen die de 'schutsmuur' vormen, zó is uw toekomst... Gebouwd door de handen van vele Meesters van compassie, opgetrokken door hun martelingen en gemetseld met hun bloed, behoedt deze muur de mensheid, sedert de mens mens is, en beschermt haar tegen verdere en nog grotere ellende en leed ^[14].

Dáár moeten we zijn, tussen die stenen. Laat de Meesters ons op de juiste plek plaatsen, hier en nu, waar wij het meest van nut kunnen zijn.

Er is geen andere weg!

The journey is beautiful -
enjoy it fully!
Affectionately,
Joy Mills

The journey is beautiful - enjoy it fully !

Affectionately,

Joy Mills